

SÖZLÜ ANLATIDAN RESİMSSEL ANLATIYA: BOŞ BEŞİK AĞITININ GRAFİK ROMAN OLARAK UYARLANMASI²

Açelya Betül GÖNÜLLÜ

Yrd. Doç., Düzce Üniversitesi, Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi,
betgonullu@gmail.com

ÖZ

Anahtar kelimeler:

*Ağıt, ağıtların
öyküsü, anlatı
sanatları, Boş Beşik
ağıtı, grafik roman,
ilüstrasyon, türkii.*

Resimsel bir anlatı sanatı türü olan grafik romanlar, çeşitli kaynaklardan beslenirler. Grafik romanlar, tıpkı çizgi romanlar gibi, orijinal bir senaryo temel alınarak çizilebileceği gibi başka anlatılardan da uyarlanabilir. Yaygın olarak edebiyat eserleri; öyküler, romanlar ya da şiirler grafik romana uyarlanmaktadır. Bunun yanında ağıtlar gibi ezgili söyleyişler de grafik roman uyarlaması yapmaya elverişli sözlü anlatılardır. Sözlü anlatı sanatı biçimi olan ağıt; daha çok türkii formunda olmak üzere, ölen kimsenin ardından duyulan acıyı ifade eden eserlerdir. Bu çalışmanın amacı; sözlü bir anlatı formunu, resimsel bir anlatı formuna dönüştürmektir. Bu amaç doğrultusunda “Boş Beşik” ağıtının bir bölümü grafik roman olarak çizilmiştir. Çalışmada ilk olarak, grafik roman sanatı tanımlanmış, ardından “Boş Beşik” ağıtının öyküsü üzerine bir inceleme yapılmıştır. Sonuç olarak, beş sayfada çizilmiş olan grafik roman denemesi sunulmuştur.

FROM ORAL NARRATIVE TO PICTORIAL NARRATIVE: ADAPTATION OF “BOŞ BEŞİK” REQUIEM AS A GRAPHIC NOVEL

ABSTRACT

Keywords:
*Folk songs, graphic
novels, illustra-
tions, narrative arts,
requiems, requiem
of Boş Beşik, story of
requiems.*

Graphic novels which a type of pictorial narrative art, are fed from various sources. Graphic novels, like comics, can be drawn on the basis of an original scenario or can be adapted from other narratives. Generally, literary works; stories, novels or poems are adapted to the graphic novels. In addition to this, requiems can be used for graphic novel adaptation. Requiems, which a type of oral narrative art, are mostly in the form of folk songs which are sung after death. The purpose of this study is to transform an oral narrative form into a pictorial narrative form. For this purpose, a part of the “Boş beşik” is drawn as a graphic novel. Firstly, in study the graphic novel art was defined, followed by a review of the story of the “Boş beşik”. As a result, the graphic novel study drawn total five pages was presented.

Giriş

Grafik roman hakkında, daha çok yabancı dilde yayımlanmış bilimsel yayınlar bulunmaktadır. Bu araştırmalara baktığımızda, grafik romanın eğitsel bir araç olarak kullanımı üzerinde daha çok durulduğu görülmektedir. Williams (2008: 13), grafik romanın, ders esnasında öğrenciler ile öğretmenlerin, görsel algı, çizim, tasarım, sanat tarihi gibi konular üzerine yararlı tartışmalar yapmalarına fırsat verdiğini ifade etmektedir. Grafik roman üzerine Türkçe bilimsel yayın sayısı az olmakla birlikte, yazar tarafından seçilmiş bir grafik roman eseri üzerine yapılan karşılaştırmalar ve araştırmalar daha çok dikkat çekmektedir. Bu çalışmanın amacı; sözlü bir anlatı sanatını, resimsel bir anlatı sanatı ile aktarmak; grafik roman konusunda, literatüre yazılı ve görsel bir katkı sağlamaktır.

Grafik Roman Nedir?

Roland Barthes, anlatının; yazılı ya da sözlü, hareketli ya da durağan, görsel ya da işitsel, sınırsız bir çeşitlilik ve karışım barındırdığını söyler (Barthes, 1975: 237). Resimsel anlatı sanatı biçimi olan grafik roman; biçimsel olarak eski, fakat kapsam ve adlandırma olarak yeni bir formdur. Biçim olarak “eski” nitelemesi, çizgi roman tekniğini kullanması nedeniyledir. Sabin’e göre grafik romanın olmazsa olmazı; ister kısa, ister bağlantılı hikâyelerden oluşsun, tematik bir bütünlük içermesidir. Grafik romanlar, çizgi romanlar gibi sonu olmayan öyküler değildir (Cantek, 2014: 277).

Grafik roman, yapısal olarak, ardışık anlatı/ *sequential narrative* tekniğini kullanması ile çizgi roman [comics]’ın biçimsel yapısını kullanır. Bu nedenle grafik romanı açıklamak için çizgi roman arasındaki farkı ortaya koymak gereklidir. Çizgi roman formu, 19. yüzyıl sonlarında ortaya çıkmıştır. Richard Felton Outcault [d.1863-ö.1928], 1895 yılında Joseph Pulitzer’in yayıncısı olduğu New York World gazetesinde, *Hogan’s Alley* adlı bir bant karikatür yaratır. Outcault, daha sonraları *Yellow Kid* adıyla ünlenecek olan Mickey Dugan karakterini, 5 Mayıs 1895’den, 4 Ekim 1896’ya kadar New York World gazetesi için çizer. Yellow Kid, çizgi roman sanatının ilk örneği olarak sıklıkla gösterilmiş olsa da Yellow Kid için, “ticari olarak başarılı ilk gazete çizgi roman şeridi” demek doğru olacaktır (The Ohio State University Libraries). İlk çizgi roman örneği ise Rudolphe Töpffer tarafından 80 sayfa olarak resimlenmiş olan *The Adventures of Mr. Obadiah Oldbuck* / *Mr. Obadiah Oldbuck*’ın Maceraları adlı kitaptır.

İsveçli bir çizer olan Töpffer [d.1799-ö.1846] bu kitabını *picture stories*/resim öyküleri olarak adlandırır. Kitap ilk kez 1837’de Avrupa’da birkaç farklı dilde basılır. 1842’de ise Amerika’da, bir New York gazetesi olan *Brother Jonathan*, kitabın İngilizce versiyonunu gazete eki olarak yayımlar (Gönüllü, 2017: 1758).

Resim 1. Richard Felton Outcault’un çizdiği Yellow kid.

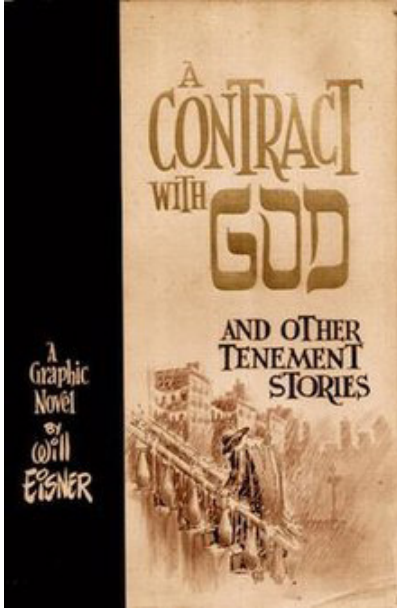
Resim 2. Rudolphe Töpffer’in çizdiği The Adventures of Mr. Obadiah Oldbuck/ Mr. Obadiah Oldbuck’ın Maceraları adlı kitabın kapağı.

Resim 3. Rudolphe Töpffer’in çizdiği The Adventures of Mr. Obadiah Oldbuck/ Mr. Obadiah Oldbuck’ın Maceraları adlı kitaptan 31. sayfa.

Çizgi roman sanatını başlatan bu ilk örneklerden bahsetmek mümkün iken grafik roman için böylesi bir örnek vermek zordur. Çünkü bir adlandırma olarak *grafik roman*/ *graphic novel* teriminin kendisi ve *grafik roman* adlandırması yapılan çizgi romanlar üzerine tartışmalar hala sürmektedir. İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra, gazetelerden bağımsız, kitap haline getirilen çizgi romanlar için birçok kişi çeşitli adlandırmalar yapmıştır: *picture novel*, *novel in pictures*, *illustrated novel*, *comic novel*, *graphic album*, ve *graphic story* bu adlandırmalardır (Petersen 2011: 222). Grafik roman terimini kullanan ilk kişi ise çizgi roman’ın Orson Welles’i olarak anılan ünlü çizgi roman sanatçısı Will Eisner [d.1917-ö.2005] olmuştur. 1978’de Baronet Books tarafından basılan “A Contract With God” adlı kitabın kapağında “a graphic novel by

Will Eisner" açıklaması ile Eisner, ilk kez grafik roman terimi kullanılmış olur (willeisner.com).

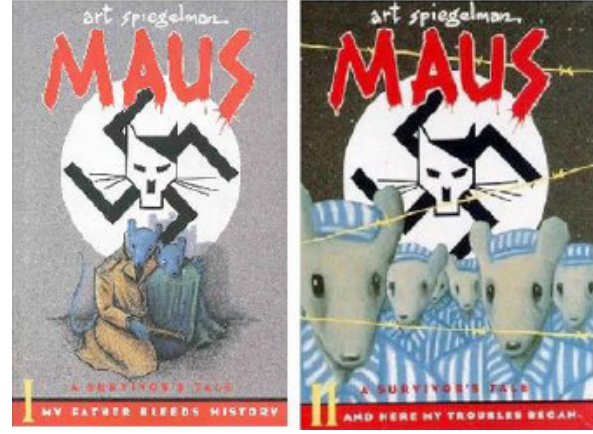

Resim 4. Will Eisner'in grafik roman terimini kullandığı ilk kitabı.

Bazıları grafik romanın kendi başına bir tür değil de çizgi romana verilmiş entelektüel bir adlandırma olduğu görüşündedir. Bu adlandırma onlara göre, yayıncıların bir pazarlama taktiği olarak yeni bir tür yaratma isteğidir. 'Comics' yerine 'graphic novel' [grafik roman] olarak adlandırmak çizgi romanın statüsünü yükseltme çabasıdır (Cantek, 2014:272). Cantek ise grafik romanı, çizgi romandan ayırır. "Çizgi roman üreticilerinin, yaptıkları işin niteliğini belirginleştirmek için yaptıkları bir çıkış" olarak niteler. Çizgi roman, piyasanın belirlediği kalıplar içinde, edebi bir eser ya da sanat kaygısı taşımayan, erkek egemen bir anlatı içerirken; grafik roman bu söylemi ve biçimi değiştirmiştir. Sabin'e göre grafik romanın olmazsa olmazı; ister kısa, ister bağlantılı öykülerden oluşsun, tematik bir bütünlük içermesidir. Grafik romanlar, çizgi romanlar gibi sonu olmayan öyküler değildir (Cantek, 2014: 277).

Çizgi roman piyasasında, Batman ya da Superman gibi çizgi romanlar, birçok farklı yazar ve çizer tarafından çizilmiştir. Çizgi romanda asıl mesele maceranın hangi yazar ya da çizer tarafından devam ettirildiği değil, maceranın durmaksızın devam etmesidir. Grafik roman ile arasındaki temel fark da aslında budur. Grafik romanda, yazar ve çizerin bizzat üretimi önem kazanır. "Grafik romanı ortaya çıkaran temel güdü, yazar ve çizerlerin, endüstriyel üretime karşı çıkarak kişisel özelliklerini ve kendi öykülerini anlatmak istemeleriyle başladı (Cantek, 2017)". Grafik romanla birlikte, her şeyin hızla akıp kaybolduğu adrenalin yüklü öykülerden çok karakterin psikolojik derinliğini vurgulayan anlatılar ortaya çıkmaya başladı. Bunlardan en ünlüsü Art Spiegelman'ın Maus adlı grafik romanıdır. İki kitaptan

oluşan Maus'un ilk kitabı 1973'te *Maus: Hayatta Kalanın Öyküsü*, ikincisi ise 1986 yılında *Maus: Ve Sorunların İşte Burada Başladı* adıyla yayımlanmıştır. İkinci Dünya Savaşı ve soykırım hakkında otobiyografik özellikler taşıyan bu grafik romanın 1992 yılında Pulitzer ödülünü kazanmış olması, grafik romanın itibarını arttıran önemli bir unsur olmuştur.

Resim 5. Art Spiegelman'ın iki ciltlik Maus adlı grafik romanı.

"Boş Beşik" Ağıtının Öyküsü

Ağıt; kayıp, ölüm gibi acılı olayların ardından yakılan, genellikle türkü formunda olan ezgilerdir. "Ağıt"ın kökeni ağlamak, bozlamak fiiline dayanmaktadır. Yörelere göre ağıt sözcüğü yerine deyiş, deme, yas gibi sözcükler de kullanılmaktadır (Artun, 2006:1). Ağıtlar, ölüm acısını yansıttığı gibi, ağıtın yakıldığı coğrafyaya ait sosyolojik ve tarihsel verileri de nesillere aktarır. Bu anlamda ağıtlar, acılı öykülerin ezgiler yoluyla taşınmasını, anlatılmasını ve hatırlanmasını sağlamanın bir yoludur denilebilir.

Boş Beşik ağıtı, bir türkü olarak seslendirilmesinin yanında, aynı zamanda ninni olarak da söylenmektedir. Bu ağıtın çeşitli varyantları vardır: TRT repertuvarına göre *Bebek "Bebeğin Beşiği Çamdan"* adıyla Bayburt yöresinde, *Bebek "Adalardan Çıktım Yayan"* adıyla Erzurum/Pasinler yöresinde söylenmektedir (Güven, 2013:157). Tanses'e göre *Boş Beşik /Bebek Ağıdı* adıyla Elazığ yöresinde (Tanses, 2005: 110), Yalçın'a göre *Bebeğin Beşiği Çamdan* adıyla Erzincan/Kemaliye yöresinde (Yalçın, 2003: 42) söylenmektedir.

Boş beşik ağıtının öyküsünü, ilk folklor derlememiz olarak anılan Ulalı Yusuf Ziya Demircioğlu [d.1897-ö.1976] derlemiştir. Demircioğlu, 1932 yılında ağıtın öyküsünü "Boş beşik ve ak kuş" adıyla kitaplaştırmıştır. Ağıtın öyküsü kısaca şöyledir:

Toros yaylalarının yörükleri, bir gün Gömbe yakınında Yanıkhan yöresinde obalarını kurarlar. Yanıkhanlı'lar, yörüklerin konaklaması ile hayvanlarının otlaklara ortak çıkmasından hoşlanmamakla birlikte,

karşılıklı alış-veriş yapabilecekleri bir fırsatın doğması-na da sevinmişlerdir. Yanıkhanlı yetim Fadime de yörüklerle alış-veriş için bahçesindeki üzüm salkımlarını keser ve yörüklerle satmaya gider. Obaya vardığında köpekler çevresini sarar. Korkan Fadime'yi yörük beyinin anası kurtarır ve çadırında misafir eder. Bu sırada gelen beyin oğlu, Fadime'yi görür ve aşık olur. Oba geleneğine göre dışardan kız almak yasak olsa da yetim Fadime'yi, onları himaye eden Halil'den isterler. Halil de Fadime'ye aşiktir fakat bu hiçbir zaman dile getirilemeyecek bir aşktır. Nihayetinde Halil, yörükbeyine Fadime'yi verir. Fadime yörüklerle oba oba dolaşır. Uzun yıllar bebeği olmaz. Obada kısır olduğu söylentisi yayılır, sevinenler olur. Yedi yıl sonunda hamile kalır. Sağlıklı, erkek bir bebek dünyaya getirir.

Yörük obası Elmalı yöresine göç etmeye karar verince; Fadime, her göçte kafilenin önünden giden kara mayanın [devenin] üzerine beşiğini sarar. Ala bir kilime bebeğini sararak beşiğe yatırır, kafilenin önünde gururla ilerler. Yolculukları devam ederken bir ormandan geçmek zorunda kalırlar. O sırada gökyüzü kararır, rüzgar, fırtına başlar. Ormandan çıkana dek durmazlar. Ormandan çıkıp açık alana ulaştıklarında, dinlenmek için yüklerini indirirler. O sırada Fadime'den bir feryat yükselir. Kara mayanın üstündeki beşik boştur. Fadime hemen ormana koşar, dayısı ise atıyla en önde gitmiştir.

Elmalı'dan çıktım yayan / Dayan hey dizlerim dayan / Dayım atlı emmim yaya / Bebek beni del'eyledi / Yaktı yaktı kül eyledi.

Ormanda at sürerek bebeği arayan dayı, ağaç dallarındaki ala kilim parçalarını görür. İlerlediğine kuzgunların bir ağaç dibinde toplastıklarını fark eder. Kuzgunlar bir leşi üleşmektedir. Dayı bunun bebek olduğunu anlar anlamaz, bebeğin kemiklerini ala kilime sarıp hemen ilerdeki büyükçe bir taşı kaldırır, altına gömer ve taşı tekrar üstüne yerleştirir. Fadime yaklaştığında ona geri dönmesini, ileride hiç bir iz olmadığını söyler. Fadime, dayısının sözünü dinleyip birlikte geri dönse de kimse görmeden tekrar ormanın içlerine doğru kaçar ve yana yakıla bebeğini aramaya devam eder. Bu sırada Fadime ağıtını söylemektedir;

Ala kilime sardığım / Yüksek mayaya koyduğum / Yedi yılda bir bulduğum bebek beni del'eyledi / Yaktı yaktı kül eyledi.

Derken, Fadime'nin önünde ak bir kuş belirir, seke seke ona yol gösterir ve bebeğin mezarı olan taşın üstüne konar. Fadime bebeğinin mezarı dibinde olduğunu bilmeden ayakbaısını çıkarıp göğsüne vura vura ağıtını söylerken yörükler de ormanda onu aramaktadırlar. Fakat taşın yanına vardıklarında, sadece Fadime'nin kırmızı çizmesi ve taşın üstünde dönenen ak bir

kuş kalmıştır.

Demircioğlu, öyküyü burada sonlandırmayıp, daha iyimser bir halde bitirmiştir: Yörükler Fadime'nin ak kuşa dönüştüğünü varsaymışken, aslında Fadime, bebeğini ararken ormandan geçip başka bir yöreye varmıştır. Buradaki değirmenci Mehmet dayı onu teselli etmeye çalışmış; “çevre köylerden bulan vardır, yaz gelince soruştururuz” demiştir. Fakat Fadime beklemez yine yollara düşecekken, değirmenin yakınlarında Halil ile karşılaşır. Öykünün sonunda değirmenci, Halil'le Fadime'yi evlendirir ve baba mirası değirmeni onlara bırakarak köyüne geri döner (Tanses, 2005: 112-116).

Özürküt'ün aktardığı boş beşik öyküsünde ise ak kuştan da değirmenci ve Halil'den de bahsedilmemiştir. Ak kuş, değirmenci ve Halil, Özürküt'ün aktardığı Boş Beşik ağıtının dizelerinde de yer almamaktadır.

Boş Beşik Ağıtının Dizeleri:

Elmalı'dan çıktım yayan/ Dayan hey dizlerim dayan/ Emmim atlı, dayım yayan /Bebek beni del'eyledi /Yaktı yaktı kül eyledi

Kol bezin dalda bulduğum/ Adını Ali koyduğum/ Yedi yılda bir bulduğum/ Bebek beni del'eyledi/ Yaktı yaktı kül eyledi

Gökte yıldızlar ışırlar/ Kuzgunlar üleş bölüşür/ Çadırda düşman gülüşür/ Bebek beni del'eyledi/ Yaktı yaktı kül eyledi

Deve var deveden yüce/ Deveyi yüklettim gece/ Nic'edeyim aman nice/ Bebek beni del'eyledi/ Yaktı yaktı kül eyledi

Kaynanam samur kürklü/ Develeri kahve yüklü/ Yad-yaban değil/ Yörüklü Bebek beni del'eyledi/ Yaktı yaktı kül eyledi

Çadır cibiş kılından/ Pazvandı çıkmaz kolundan/ Kurtulamam ben dilinden/ Bebek beni del'eyledi/ Yaktı yaktı kül eyledi

Tuzladan aldım tuzunu/ Akdağ'a serdim bezi ni/ Kargalar m'oydu gözünü/ Bebek beni del'eyledi/ Yaktı yaktı kül eyledi

Ak memeden sütler akar/ Kavim kardaş yola bakar/ Yasımız obayı yıkar/ Bebek beni del'eyledi/ Yaktı yaktı kül eyledi

Deveyi deveye çattım/ Yuları boynuna attım/ Bebeği dağlara attım/ Bebek beni del'eyledi/ Yaktı yaktı kül eyledi

Ala kilime sardığım / Yüksek mayaya koyduğum / Yedi yılda bir bulduğum / Bebek beni del'eyledi / Yaktı yaktı kül eyledi

Havada kuzgun dolaşır / Kargalar leşi bölüşür / Kara haberi ulaşır / Bebek beni del'eyledi / Yaktı yaktı kül eyledi

Tabancamın ipek bağı / Baban bir aşiret beyi / Kanlım oldu Çiçekdağı / Bebek beni del'eyledi / Yaktı yaktı kül eyledi (Özürküt, 1999).

“Boş Beşik” Ağıtının Grafik Romana Uyarlanması

Ağıtın grafik romana uyarlanmasında, mısralar düzyazıya çevrilmemiş, ağıtın mısraları, ezgide söylen-diği şekilde kullanılmıştır. 1, 2, 4 ve 5. sayfalarda ağıtın mısraları olduğu şekliyle yazılmıştır. Üçüncü sayfada ise ağıtın orijinalinde yer almayan, fakat ağıtın öyküsüne uygun iki mısra eklenmiştir. Her sayfa için kullanılan mısralar şöyledir:

1. Sayfa: “Yedi yılda bir bulduğum, bebek.”
2. Sayfa: “Ala kilime sardığım...” “yüksek mayaya koyduğum bebek...”
3. Sayfa: “kara bulutlar dolaşır” “orman karanlığa karışır...”
4. Sayfa: “bebek beni del'eyledi” “yaktı, yaktı...” “kül eyledi...”
5. Sayfa: “havada kuzgun dolaşır” “karga leşi bölüşür” “kara haberi ulaşır”

Birinci sayfa, üç karede anlatıldı. Bu sayfada ana tema “bebek ve Fadime” olarak belirlendi. *Yedi yılda bir bulduğum, bebek* dizesi için üç karede de bebek vurgulandı, Fadime ve bebek ön planda çizildi.

İkinci sayfada, ana tema “yörüklerin yolculuğu” olarak belirlendi. *Ala kilime sardığım* ve *yüksek mayaya koyduğum bebek* dizeleri için; yörüklerin yolculuklarında eşlik eden binek, yük hayvanı olarak maya / deve ilk karede çizildi. İkinci karede; Fadime, mayanın üzerine bağlanmış olan beşiğin içine bebeğini yatırmış olarak çizildi. Üçüncü karede maya ile yürüyen Fadime; dördüncü ve son karede ise genel planda sıra sıra yürüyen yörük kafilesi çizildi.

Üçüncü sayfada ana tema “ormandan geçiş” olarak belirlendi. Üç karede anlatıldı. İlk karede, yakın planda, ağaçların arasında mayanın ipini tutan Fadime, gökyüzünün birden kararmasına karşın bakışlarını göğe çevirmiş. İkinci kare; *kara bulutlar dolaşır* dizesi için; siluet olarak görü-

nen ormanın ve bulutlu gökyüzünün genel görünümü. Üçüncü ve son kare *orman karanlığa karışır* dizesi için ağaçların arasında yürüyen kafilenin belirsiz, karanlık genel görünümü.

Dördüncü sayfada ana tema “bebeğin kayboluşu” olarak belirlendi. Dört karede anlatıldı. Birinci karede Fadime mayayı durdurmuş, oturtmaya çalışır. İkinci karede mayanın üstündeki beşiğin boş olduğunu görüp feryat eder. Üçüncü karede; *bebek beni del'eyledi / yaktı, yaktı / kül eyledi* dizeleri için Fadime ağlarken, yörük kadınları üzüntülü, dayı atının yanında. Dördüncü karede; dayı ormanda at sürmekte.

Beşinci ve son sayfada ana tema “sonuç: bebeğin ölümü” olarak belirlendi. Dört karede anlatıldı. İlk karede dayı orman içinde at sürerken. İkinci karede; dayının, ağaç dalına takılmış ala kilimin parçasını bulması. Üçüncü karede; yakın planda, dayının ağaç dibinde toplanmış kargaları görmesi ile aklına gelen korkunç düşünceyle donmuş, büyümüş gözleri. Dördüncü ve son karede; ağaç dalında öten bir karga, yerde bir şeyleri gagalayan üç karga ve yakın planda, gagasında kan olan başka bir karga çizilmiştir.

Değerlendirme ve Sonuç

Bu çalışma ağıttan uyarılma bir grafik roman dene-mesi olarak daha önce akademik araştırmalarda uygulanmasına rastlanmamış bir çalışmadır. Bu uygulama iki bakış açısı üzerinden değerlendirilebilir. Birincisi, “ağıtın kendisi mi etkili yoksa resimlemesi mi?” sorusu üzerinden bir değerlendirme. İkincisi ise öykünün esas alındığı, “resimleme ağıtı yansıtıyor mu?” sorusunun değerlendirmesi.

“Ağıtın kendisi mi etkili yoksa resimlemesi mi?” sorusu, genellikle uyarılma yapılan her alanda sorulan kaçınılmaz sorulardandır. Örneğin edebiyat eserlerinin grafik romana uyarlanmasında ya da yine edebiyat eserlerinin sinema uyarlamalarında sıkça bu soru ile karşılaşırız. Bu soru üzerinden bir değerlendirme yapmak, iki sanatın birbirinden farklı değerlere ve öğelere sahip olduğunu görmezden gelmek anlamına gelmektedir. Ağıt ve grafik roman farklı düzlemlere ait sanatlardır. Grafik romanın öğeleri sadece sözcükler ve illüstrasyonlardır. Ağıtın öğeleri ise sözcükler ve müziktir. Ağıtta, melodi ile birleşen sözler, her zihinde kendiliğinden canlanan görüntüleri yaratma gücüne sahiptir. Bu nedenle ağıtın öğelerinin içinde gizli bir *imge* olduğunu da söyleyebiliriz. Ağıt ve grafik romanda ortak olan nokta sözcüklerdir. Birinde yazılan, diğerinde söylenen sözcükler. Fakat bu, -sözlerin yazılması ya da söylenmesi- tüm düzlemi değiştiren esas unsurdur. Sonuç olarak, “ağıtın kendisi mi etkili yoksa resimlemesi mi?” sorusu, farklı boyutlar için karşılaştırma yapmanın imkansızlığı nedeni ile ce-

vapsız bir sorudur.

İkinci soru, “resimleme ağıtı yansıtıyor mu?” sorusu ise sonuca götüren bir sorudur. Makalenin amacı olan, sözlü anlatının resimsel anlatıya çevrilmesine dair bir sorudur. Ağıtın öyküsü bu soru için ana eksenini oluşturur. Öykünün ne derece yansıtıldığı önem kazanır. Bunun için bu grafik roman denemesinin güçlü ve zayıf yönlerini ifade etmek gereklidir.

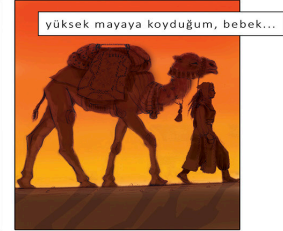
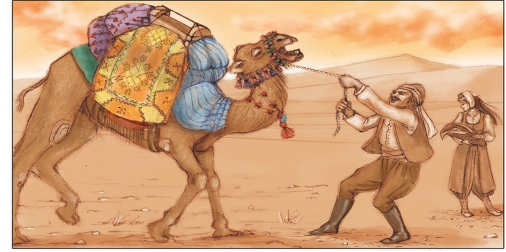
Çalışmanın ağıt ve anlatılan öyküsüne göre zayıf yönleri: Genel görünüm planları az çalışılmıştır. Bu nedenle diğer karakterler yeterince işlenmemiştir. Fadime, öyküde beşiği boş bulunca hemen ormana koşmuşken, çizimde oturup ağlarken çizilmiştir. Öykü, kargaların leşi bölüştükleri sahnede sonlanmıştır. Ak kuş ya da karşılaştıkları değirmenci ile ilgili bir bilgi verilmemiştir.

Bu çalışmanın ağıt ve anlatılan öyküsüne göre güçlü yönleri ve savunma: Öykü, düzyazıya çevrilip kareleri açıklayıcı bir şekilde yazılmamıştır. Böylece hem ağıta doğrudan bir gönderme yapılmış, hem de anlatının metinden çok illüstrasyon üzerinde yükselmesi sağlanmıştır. Ağıtın öyküsünden çok ağıtın mısraları esas alınmıştır. Bu nedenle öykü; asıl meseleden, yani yörüklerin göçü ile başlamıştır. Öykünün odağında Fadime vardır. Bu nedenle diğer karakterlere ağırlık verilmemiştir. Fadime, boş beşiği bulunca öyküde olduğu gibi ormanda koşarken çizilmemiş, oturup saçını başını dağıtmış ağlarken çizilmiştir. Bu seçimin nedeni; Fadime’nin durum karşısındaki eyleminin değil, durum karşısında elinin kolunun bağlı kalması *duygusunun* daha çok vurgulanmak istenmesidir. En vurucu sahne ile bitirilmek istendiği için kargaların leşi üleştikleri sahne, sonuç sahnesi olarak çizilmiştir. Ak kuş ya da değirmenci öyküsü ise, ağıtın orijinal dizeleri içinde yer alan bölümler değildir. Bu nedenle ağıtın ana ekseninden ayrılmadan, sadece yolculuk ve bebeğin kaybı konusu işlenmiştir.

“Boş Beşik” Ağıtı İçin Grafik Roman Denemesi

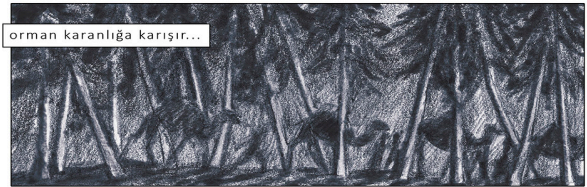

Resim 6. Boş Beşik, sayfa 01

© Açıya Betül Gönüllü

Resim 7. Boş Beşik, sayfa 02

© Açıya Betül Gönüllü

Resim 8. Boş Beşik, sayfa 03

KAYNAKLAR

ARTUN, Erman. Osmaniye’de Ağıt Söyleme Geleneği ve Osmaniye Ağıtları. Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Merkezi, (2006): 01-29.

BARTHES, Roland; Lionel Duisit. İng.çev. “An Introduction to the Structural Analysis of Narrative”. New Literary History, On Narrative and Narratives Vol. 6.2. (Winter, 1975): 237-272.

CANTEK, Levent, der. Çizgili Hayat Kılavuzu – Kahramanlar, Dergiler ve Türler. 2.Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları, 2014.

CANTEK, Levent . “Yeni Bir Edebiyat Sevdası; Grafik Roman” Sabitfikir dergisi, (2017). <http://www.sabitfikir.com/dosyalar/dosya-yeni-bir-edebiyat-sevdalisi-grafik-roman> [Erişim 16 Ocak 2018]

GÖNÜLLÜ, Açelya Betül. “Resimsel “Anlatı Sanatı” Yapıları Üzerine”. İdil Sanat ve Dil Dergisi 6.34 (2017): 1747-1765

GÜVEN, Merdan. “Türkülerin Varyantlaşması” A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED], 50 (2013):150-161

ÖZÜRKÜT, Yaşar. Öykülerle Türküler 1. İstanbul: Ada Müzik, 1999.

PETERSEN, Robert S. Comics, Manga, and Graphic Novels -A History of Graphic Narratives. California: ABC-CLIO, 2011.

TANSES, Hamdi. Öyküleriyle Halk Türküleri. 1. Baskı, İstanbul: Say Yayınları, 2005

The Ohio State University Libraries (t.y) “The Yellow Kid” https://cartoons.osu.edu/digital_albums/yellowkid/ [Erişim 15 Ocak 2018]

“Will Eisner” <http://willeisner.com/biography/index.html>

WILLIAMS, Rachel Marie-Crane. “Image, Text, and Story: Comics and Graphic Novels in the Classroom”. Art Education.(November, 2008):13-19

YALÇIN, Safinaz. Unutulmaz Türküler. 1. Baskı, İstanbul: Geçit Kitabevi, 2003

2 Bu makale, 26-27 Ekim 2017 tarihleri arasında, İstanbul Bilim ve Akademisyenler Derneği tarafından Kocaeli’nde düzenlenen, II. Uluslararası İletişim, Edebiyat, Müzik ve Sanat Çalışmalarında Güncel Yaklaşımlar Kongresi’nde sözlü bildiri olarak sunulmuş ve özet olarak yayınlanmış bildirinin [özet dâhil olmak üzere] geliştirilmiş ve güncellenmiş tam metnidir. Özet metin, “İşitsel Anlatıdan Görsel Anlatıya: Boş Beşik Ağıtının Grafik Roman Olarak Uyarlanması” başlığı ile yayınlanmıştır. Makalenin güncellenme sürecinde başlık; “Sözlü Anlatıdan Resimsel Anlatıya: Boş Beşik Ağıtının Grafik Roman Olarak Uyarlanması” olarak düzeltilmiştir.

Resim 9. Boş Beşik, sayfa 04

Resim 10. Boş Beşik, sayfa 05